

MUZEUL DIN CENEI: O MĂRTURIE INCONTESTABILĂ A IDENTITĂȚII SÂRBEȘTI DIN BANATUL DE CÂMPIE

THE MUSEUM IN CENEI: AN UNDENIABLE TESTIMONY OF THE SERBIAN IDENTITY IN THE BANAT PLAIN

Roxana-Silvia MORARU

Universitatea de Vest, Vasile Goldiș, Arad, România
Vasile Goldiș, West University of Arad
moraru.roxana@uvvg.ro

<https://doi.org/10.63702/csembe.2025.1.8.10>

REZUMAT

Dincolo de funcțiile de expunere, conservare și promovare, distingem unul dintre cele mai importante roluri ale muzeului, și anume acela de a facilita oportunități valoroase de explorare și înțelegere a diversității culturale și etnice. Stadiul actual al cercetărilor privind satul Cenei include studii lingvistice inedite, alături de analiza sărbătorii *Slavei familiale*, prezentate în volumul al III-lea din *Seria Începuturi* (în sârbește *Ishodišta*), precum și o monografie complexă și bine documentată, care îi aparține lui Ignatie Popov. Geneza Muzeului Sârbesc din Cenei reprezintă o nouă și prețioasă sursă de documentare, acesta având atât o importanță locală, cât și o importanță regională pentru comuna Cenei și localitățile limitrofe. Apariția sa a fost facilitată de bogăția de exponate existente, care au fost puse în valoare spre vizualizare,

ABSTRACT

Beyond the functions of exhibition, conservation and promotion, we distinguish one of the most important roles of the museum, namely, to facilitate valuable opportunities for exploring and understanding cultural and ethnic diversity. The current stage of research on Cenei village includes unique linguistic studies, along with the analysis of the family Slava holiday, presented in the third volume of the *Beginnings* Series (in Serbian *Ishodišta*), as well as a complex and well-documented monograph, which belongs to Ignatie Popov. The genesis of the Serbian Museum in Cenei represents a new and precious source of documentation, having both local and regional importance for the commune of Cenei and the surrounding localities. Its emergence was facilitated by the wealth of existing exhibits, which were put on display,

inspirând trecători, cercetători și suflete de pretutindeni. Din nevoia de a contextualiza apariția și importanța acestui muzeu, cercetarea surselor bibliografice privind specificul satului, al locuitorilor și contextul socio-economic, cultural și politic s-a dovedit a fi nu doar imperativă, ci și revelatoare. De asemenea, interacțiunea timpurie cu elemente din cultura sârbă la nivelul memoriei familiale, precum și calitatea de avid cercetător de cunoaștere, pasionat de cultură, etnologie, artă și folclor, au constituit o motivație puternică în realizarea prezentului demers de cercetare academică. Reconstituirea oglinzii trecutului se poate realiza doar prin pasiune, perseverență și dăruire, având mereu convingerea că “niciodată nu este prea târziu să crezi frumusețe pentru suflet.”

CUVINTE CHEIE

diversitatea culturală și etnică; Muzeul Sârbesc din Cenei; exponate; bogăție; suflet;

INTRODUCERE

Încă din Antichitate, muzeele au reprezentat toposuri în care creația și studiul au fost puse la loc de cinste. Pornind de la etimologia cuvântului, și anume latinescul *museum*, putem afirma cu tărie că, pe lângă funcția sa de bază, muzeul poate fi identificat cu “un loc sacru al muzelor” (Vinereanu, 2008: 560). Acest sanctuar cultural relevă atât faptele, cât și trăirile marcate de suflet care aparțin unei comunități, unei minorități etnice sau unui popor. Rostul muzeului în finalitatea sa este de a eterniza și totodată de a-i inspira pe toți cei care îi trec pragul, indiferent rolul sau

inspiring passersby, researchers and souls everywhere. Researching the bibliographical sources in reference to the specifics of the village, its inhabitants and the socioeconomic, cultural and political context proved to be not only imperative, but enlightening, due to the need to contextualize the importance of this museum. Also, the early interaction with elements of Serbian culture at the level of family memory, as well as the quality of an avid researcher, passionate about culture, ethnology, art and folklore, have constituted a strong motivation in carrying out the present academic research endeavor. Reconstructing the mirror of the past can only be achieved through passion, perseverance and dedication, always having the conviction that “it is never too late to create beauty for the soul.”

KEYWORDS

cultural and ethnic diversity; Serbian museum in Cenei; exhibits; wealth; soul;

INTRODUCTION

Since Antiquity, museums have represented toposes in which creation and study were given a place of honor. Starting from the etymology of the word, namely the Latin *museum*, we can firmly state that, in addition to its basic function, the museum can be identified as “a sacred place of the muses” (Vinereanu, 2008: 560). This cultural sanctuary reveals both the facts and the soulful experiences that belong to a community, an ethnic minority, or a nation. The ultimate purpose of the museum is to eternalize and, at the

poziția lor socială, facilitând o incursiune duală în timp și spațiu. Așadar, muzeul reprezintă indubitabil un liant între cele trei dimensiuni temporale, folosind prezentul pentru a facilita viitoare demersuri artistice sau de cercetare.

Articolul de față este menit să aducă în atenția publicului, să documenteze și să promoveze o inițiativă laudabilă, materializată datorită unei preocupări mai mult decât binevenite, a regretatei doamne profesor Martinov (căsătorită Rancov) Biliana, de a prezerva patrimoniul rural cultural, spiritual și etnologic sârbesc din satul timișan Cenei. Muzeul sârbesc din Cenei înveșnicește neprețuite elemente de identitate culturală sârbească, valorificând obiecte, documente și fotografii din punct de vedere muzeografic. Cu alte cuvinte, menirea acestuia este de a eterniza fragmentul populațional de comunitate umană sârbească prin experiența muzeală propriu-zisă. Un loc creat din suflet și pentru suflet, muzeul din Cenei este grăitor prin locația în care este amplasat, prin modul său de amenajare, dar și prin piesele pe care le conține și adăpostește.

PORTRETUL SATULUI BĂNĂȚEAN CENEI

În lucrarea sa *Pop Ćira si pop Spira*, Stevan Sremac (1855-1906), unul dintre cei mai mari umoriști sârbi, creionează în detaliu satul Cenei și împrejurimile acestuia: „Se vede deja turnul din Cenei, dar mai este mult până la Cenei. Călătoresc, dar nu au întâlnit încă pe nimeni pe drum. Merg așa de două ore și jumătate și au început deja să întâlnească mai întâi căruțe și apoi pietoni, niște șvabi în căruțe de lemn, cu mâinile subsoară, mergând unul după altul la rând ca

same time, to inspire all those who cross its threshold, regardless of their role or social status, facilitating a dual incursion into time and space. Therefore, the museum undoubtedly acts as a bridge link between the three temporal dimensions, using the present to facilitate future artistic or research endeavors.

The present article aims to bring to public attention, document, and promote a commendable initiative, made possible through the late Professor Biliana Martinov's (married name Rancov) most welcome efforts to preserve the Serbian rural cultural, spiritual, and ethnological heritage from the Timiș village of Cenei. The Serbian Museum in Cenei immortalizes invaluable elements of Serbian cultural identity, showcasing objects, documents, and photographs from a museographic perspective. In other words, its purpose is to eternalize the fragment of the Serbian human community through the very experience that the museum itself provides.

PORTRAIT OF THE BANAT VILLAGE OF CENEI

In his work *Pop Ćira si pop Spira*, Stevan Sremac (1855-1906), one of the greatest Serbian humorists, sketches in detail the village of Cenei and its surroundings: „You can already see the tower in Cenei, but it's still a long way to Cenei. They are traveling, but they haven't met anyone on the road yet. They have been walking like this for two and a half hours, and they have already started to meet first carts and then pedestrians, some Swabians in wooden carts, with their hands under their arms, walking one

gâștele. Cenei e aproape. Acum puțin timp au fost aproape de strada pieței. Au trecut pe lângă cimitir, au lăsat fântâna mare de la capătul satului și crucea mare și au intrat în Strada Mare. Au trecut și pe lângă ea și s-au oprit în fața casei preotului, încă în umbră. În fața casei preotului erau o mulțime de copii noroiși. S-au adunat pe noroiul moale și bătătorit și s-au jucat de-a târâșul” (1997: 237).

Situat în pusta Banatului, mai precis în partea de vest a județului Timiș, satul Cenei se relevă ca un gardian identitar, care veghează neîncetat asupra trecutului, prezentului și viitorului, precum și asupra actualilor locuitori și a predecesorilor acestora. Odinioară împărțit în Ceneiul sârbesc și Ceneiul croat, satul stă drept mărturie a pozitivei coexistențe dintre locuitorii băștinași, și anume români și sârbi, cărora li se alătură nemți, maghiari și croați în timpul colonizării habsburgice. Prima atestare documentară a satului datează din anul 1221, fapt ce clasează Ceneiul în rândul celor mai vechi așezări din Banat. Actuala denumire datează din 1924, an în care satul „a fost cedat Regatului România” (Milovan, L. în Popov, 2019: 9). Analizând atât datele de la recensământul din 2002, precum și datele statistice din 2019, regăsite în cartea lui Ignatie Popov, putem observa o scădere, deloc neglijabilă a numărului de locuitori de la 2013 la 1764. În 2002, populația era alcătuită din 1096 români, 530 sârbi, 288 maghiari, 56 germani, 20 romi, 17 croați și 6 de alte naționalități. Evidența demografică a Ceneiului din anul 2019 relevă alte date, după cum urmează: 1075 români, 431 sârbi, 218 maghiari, 10 germani și 30 de alte naționalități.

after the other in a row like geese. Cenei is close. Not long ago, they were close to the market street. They passed by the cemetery, left the large well at the end of the village and the large cross, and entered the Main Street. They also passed by it and stopped in front of the priest's house, still in the shade. In front of the priest's house there were a lot of muddy children. They had gathered on the soft, trampled mud and played crawling” (1997: 237).

Located in the Banat Plain, more precisely in the western part of Timiș county, the village of Cenei reveals itself as a guardian of identity, watching incessantly over the past, present, and future, as well as over its current inhabitants and their predecessors. Once divided into Serbian Cenei and Croatian Cenei, the village stands as a testimony to the positive coexistence between the native inhabitants, namely Romanians and Serbs, later joined by Germans, Hungarians and Croats during the Habsburg colonization. The first documentary attestation of the village dates back to 1221, which places Cenei among the oldest settlements in Banat. Its current name has been used since 1924, the year in which the village “was ceded to the Kingdom of Romania” (Milovan, L. in Popov, 2019: 9). Analyzing both the 2002 census data and the 2019 statistical records presented in Ignatie Popov's book, we can observe a noticeable decrease in the population from 2,013 to 1,764 inhabitants. In 2002, the population consisted of 1,096 Romanians, 530 Serbs, 288 Hungarians, 56 Germans, 20 Roma, 17 Croats, and 6 individuals of other nationalities. The demographic record for 2019 reveals different figures, as follows: 1,075 Romanians, 431 Serbs,

Notabil este faptul că deși numărul locuitorilor etnici sârbi înregistrează o scădere, își păstrează majoritatea în rândul minorităților etnice.

Printre cele mai importante momente socio-istorice ale satului Cenei amintim: revolta țărănească din anul 1920 privind reforma agrară, deportările locuitorilor de naționalitate germană din anul 1945, deportările a 41 de familii de localnici sârbi și nemți în Bărăgan în anul 1951 (temeinic documentate în muzeu), precum și convenția încheiată între Serbia și România după terminarea primului Război Mondial, respectiv trasarea granițelor, care le oferea etnicilor sârbi posibilitatea de relocare în țara natală. În ciuda tuturor adversităților și transformărilor istorice, politice, sociale și culturale, acest mini-cosmos denumit Cenei este profund marcat de interesul pentru conservarea patrimoniului rural și a identității etnice și culturale. Nu este suficient a ne limita la conștientizarea “neglijenței noastre în a ne aminti, a ne înregistra și a învăța despre trecutul nostru, în a hrăni memoria pentru noile generații care vin sau pentru cele care vor veni” (traducerea noastră, Popov, 2019: 3), ci este vital să transformăm această lipsă de atenție într-o oportunitate de cultivare, păstrare și promovare a tradiției și identității.

OMAGIU ȘI VEȘNICĂ RECUNOȘTINȚĂ FONDATORILOR

Din dorința de a contribui într-un mod palpabil la păstrarea patrimoniului rural sârbesc nealterat și la loc de cinste, precum și datorită puternicei chemări lăuntrice de a lăsa moștenire viitoarelor generații, doamna profesor Rancov Biliana începe, din proprie inițiativă, să colecteze obiecte cu specific sârbesc la

218 Hungarians, 10 Germans, and 30 individuals of other nationalities. It is noteworthy that, although the number of ethnic Serbs has declined, they continue to represent the majority among the ethnic minorities of the village. Among the most significant socio-historical events in the village of Cenei, we recall the peasants' revolt of 1920 concerning the land reform; the deportations of German inhabitants in 1945; the deportations of 41 Serbian and German local families to the Bărăgan Plain in 1951 (thoroughly documented in the museum), and the agreement concluded between Serbia and Romania after the end of World War I, which established the borders and granted ethnic Serbs the possibility of relocating to their homeland. Despite all historical, political, social, and cultural adversities and transformations, this microcosm called Cenei remains deeply marked by its commitment to preserving rural heritage and ethnic-cultural identity. It is not enough to simply acknowledge “our negligence in remembering, recording, and learning about our past, in nurturing memory for the new generations that are coming or will come” (our translation, Popov, 2019: 3); it is vital to transform this lack of attention into an opportunity for cultivating, preserving, and promoting tradition and identity.

TRIBUTE AND ETERNAL GRATITUDE TO THE FOUNDERS

Out of a deep desire to contribute tangibly to the preservation of the Serbian rural heritage, unaltered and in its well-deserved place, and driven by a profound inner calling to leave a legacy to future generations, Professor Rancov Biliana begins, on her initiative, to collect Serbian objects at her home. In order to bring this

domiciliul dumneai. În vederea desăvârșirii acestui demers inedit, intensele-i strădanii îi sunt sprijinite în primul rând de soțul ei, iar mai apoi de locuitorii din Cenei care împărtășesc aceeași pasiune pentru înveșnicirea identității și a comunității etnice sârbe. De altfel, este vital a-i menționa și pe cei care au donat obiecte și au contribuit în mod valoros la constituirea muzeului din Cenei în forma sa actuală. Pe tocul de la ușa care străjuiește sala dedicată meșteșugurilor a muzeului din Cenei, există o listă înrămată, un alt lucru demn de laudă, care cinstește valorile umane ale celor care au dăruit o parte din sufletul și identitatea lor: Rancov Vladimir și Biliana, Radosavliev Grozdana, Ciurușchin Slavco și Georgeta, Popov Ignatie și Milița, Saraciev Gioca, Martinov Mărioara, Ianoșev Sofia, Mixici Sida, Mixici Milca, Plavoșin Sava, Popov Slobodan, Tudor Paulina, Gruin Svetozar și Vata, Nagy Augustin și Eva, Petrovici Desanca, Bacivan Liubinca, Martinov Sârboliub, Martinov Velco și Tudorița, Cirin Mara, Bacivan Dragan, Todorov Sabina, Plavoșin Milan, Bihari Ioan, Ivanov Miriana Mica, Chețman Terezia, Neamț Mileva Seia, Ianoșev Miroljub și Ana, Simonescu Ștefan și Ivanca, Solomayer Francisc Feri, Cirin Olivera, Martinov Sima, Martinov Draga și Venera, Milovan Draga, Milovan Milan și Liliana, Subin Sava și Bogdana, Luchian Gheorghe și Mărioara, Savin Pavel, Bacivan Ljubimca, Unipan Catița, Szekely Laszlo, Stoianov Emilia, Plavoșin Branislav, Ciuraru Eugen, Fericean Veronica, Chereș Ioana, Străuț Marinel și Dragana, Mișcov Dragoljub și Miriana, Ciurușchin Natalia. Această listă este edificatoare pentru relațiile de bună conviețuire, statornicite între locuitorii care aparțin diferitelor minorități sau majorități etnice.

remarkable endeavor to fruition, her tireless efforts were first and foremost supported by her husband and later by the inhabitants of Cenei who shared the same passion for immortalizing the identity and the spirit of the Serbian ethnic community. It is also essential to acknowledge those who donated items and contributed significantly to the establishment of the Museum in Cenei in its current form. On the doorframe guarding the crafts' hall, there is a framed list – another praiseworthy detail – honoring the human values of all those who have given a part of their soul and identity: Rancov Vladimir and Biliana, Radosavliev Grozdana, Ciurușchin Slavco and Georgeta, Popov Ignatie and Milița, Saraciev Gioca, Martinov Mărioara, Ianoșev Sofia, Mixici Sida, Mixici Milca, Plavoșin Sava, Popov Slobodan, Tudor Paulina, Gruin Svetozar and Vata, Nagy Augustin and Eva, Petrovici Desanca, Bacivan Liubinca, Martinov Sârboliub, Martinov Velco and Tudorița, Cirin Mara, Bacivan Dragan, Todorov Sabina, Plavoșin Milan, Bihari Ioan, Ivanov Miriana Mica, Chețman Terezia, Neamț Mileva Seia, Ianoșev Miroljub and Ana, Simonescu Ștefan and Ivanca, Solomayer Francisc Feri, Cirin Olivera, Martinov Sima, Martinov Draga and Venera, Milovan Draga, Milovan Milan and Liliana, Subin Sava and Bogdana, Luchian Gheorghe and Mărioara, Savin Pavel, Bacivan Ljubinca, Unipan Catița, Szekely Laszlo, Stoianov Emilia, Plavoșin Branislav, Ciuraru Eugen, Fericean Veronica, Cheres Ioana, Străuț Marinel and Dragana, Mișcov Dragoljub and Miriana, and Ciurușchin Natalia. This list stands as proof of the harmonious existence established between the inhabitants belonging to different ethnic minorities or majorities.

OMUL DIN SPATELE POVEȘTII

Doamna Profesor Rancov Biliana s-a născut în anul 1950, în satul Cenei, într-o familie de sârbi, ambii părinți fiind originari din Cenei. A petrecut copilăria și primii ani ai adolescenței în satul natal, ale căror meleaguri le lasă în urmă la sfârșitul clasei a VII-a. Studiază mai apoi la Timișoara. Îl cunoaște pe cel care urma să îi fie soț deoarece acesta obișnuia să își viziteze rudele din Cenei.

THE PERSON BEHIND THE STORY

Professor Biliana Rancov was born in 1950, in the village of Cenei, into a Serbian family, both of her parents being natives of the same village. She spent her childhood and the early years of her adolescence in her native village, which she left at the end of the seventh grade. She continued her studies in Timișoara. She met the man who would later become her husband he used to visit his relatives in Cenei.

Imaginea 1: Biliana și Vladimir Rancov la inaugurarea Muzeului din Cenei, Săptămânalul *Naša Reč*, nr. 1683, p. 11, Timișoara, 24 iunie 2022.

Image 1: Biliana and Vladimir Rancov at the inauguration of the Museum in Cenei, *Naša Reč Weekly*, no. 1683, p. 11, Timișoara, June 24, 2022

Se îndrăgostește de Vladimir Rancov, alături de care trăiește o dragoste ca-n filme. Cei doi decid să își unească destinele pe data de 4 mai 1974, iar în data de 15 septembrie 1974, doamna profesor pleacă în Iugoslavia, unde se stabilește alături de soțul ei și dă naștere celor doi copii: un băiat pe nume Srgean și o fată pe nume Jelena. Având în vedere situația politică cauzată de războiul din Bosnia, care a dus la destrămarea Iugoslaviei, doamna profesor se repatriază în satul natal alături de familia sa, petrecându-și a doua

She fell in love with Vladimir Rancov, with whom she lived a love story worthy of a film. The two decided to unite their destinies on May 4, 1974, and on September 15, 1974, Professor Rancov left for Yugoslavia, where she settled with her husband and gave birth to their two children: a son named Srgean and a daughter named Jelena. Considering the political circumstances brought about by the war in Bosnia, which led to the dissolution of the former Yugoslavia, Professor Rancov repatriated to her native village together with her family,

jumătate a vieții în slujba păstrării și promovării identității culturale sârbești.

Doamna Ivanca Simonescu, om de bază în satul Cenei și o sârboaică autentică, ne povestește cum tânărul cuplu obișnuia să se plimbe duminica prin sat, neputând trece neobservați datorită iubirii radiante pe care o împărtășeau: “Se petreceau duminica după-amiază de la casa Bilianeii până la casa mătușii lui Vladimir și de zece ori. Mergeau pe drum, ținându-se de șolduri. Erau un cuplu de tineri frumoși și eleganți.” Doamna profesor a evaluat întreaga sa existență, mai ales cea intelectuală, prin lentila iubirii. I-a iubit pe cei din familie și pe sârbii ei dragi, lăsând în urma ei un tezaur material și imaterial neprețuit. În ceea ce privește activitatea didactică, doamna Rancov a fost profesoară de limba sârbă și învățătoare la Școala din Cenei până în anul 1996. Chiar și după pensionare, pasiunea și dăruirea sa au continuat să aibă un impact major asupra comunității etnice sârbești. Doamna profesor își desăvârșește rolul de a educa conștiințe și de a hrăni suflete de copil prin organizarea unui curs de predare a limbii sârbe în Biserica Ortodoxă Sârbă din Mehala, Timișoara. Pe lângă activitatea intelectuală, doamna profesor a interacționat și cu agricultura și creșterea animalelor, a fost o bună gospodină și o mamă devotată, aspecte care se reflectă ulterior în amenajarea muzeului, precum și în cariera valoroasă pe care și-o construiesc copiii dumnezei. După terminarea studiilor, Srgean devine inginer topometrist, iar Jelena absolvă medicina veterinară. Aceasta își desăvârșește parcursul intelectual și devine cadru didactic

dedicating the second half of her life to the preservation and promotion of Serbian cultural identity.

Mrs. Ivanca Simonescu, a pillar of the Cenei community and an authentic Serbian woman, recounts how the young couple used to stroll through the village on Sundays, impossible to overlook because of the radiant love they shared: “On Sunday afternoons, they would walk from Biliana’s house to Vladimir’s aunt’s house even ten times. They would walk along the road, holding each other’s hips. They were a beautiful and elegant young couple.” Professor Rancov evaluated her entire existence – especially her intellectual one – through the lens of love. She loved her family and her beloved Serbs deeply, leaving behind a priceless material and immaterial legacy. As for her teaching career, Professor Rancov worked as a Serbian language teacher and as a primary school teacher at the Cenei School until 1996. Even after her retirement, her passion and dedication continued to have a profound impact on the Serbian ethnic community. Professor Rancov fulfilled her mission of shaping minds and nurturing young souls by organizing a Serbian language course at the Serbian Orthodox Church of Mehala, in Timișoara. In addition to her intellectual activity, she also engaged in agriculture and animal husbandry, being an excellent housewife and a devoted mother, aspects later reflected in the arrangement of the museum, as well as in the remarkable careers built by her children. After completing his studies, Srgean became a surveying engineer, while Jelena graduated in veterinary medicine. She went on to pursue her academic path, eventually becoming a

universitar în cadrul Universității de Științe ale Vieții „Mihai I” din Timișoara.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ ȘI ȘCOALA DIN CENEI

Biserica și școala au reprezentat dintotdeauna două instituții fundamentale și deosebit de importante, care au contribuit la promovarea unui set de valori și repere morale și intelectuale indispensabile ființei umane. Ca și instituție de învățământ, școala din Cenei a fost atestată documentar în anul 1776 și a funcționat pe parcursul a 200 de ani, până în anul 1976. Clădirea actuală a școlii din Cenei este amplasată în vecinătatea Bisericii Ortodoxe Sârbe, fapt ce confirmă calitatea de vectori în păstrarea patrimoniului identitar rural pe care cele două instituții o dețin și o exercită până în zi de astăzi. Ambele instituții își negociază identitatea în epoca contemporană. Biserica oferă îndrumare spirituală și ajută în același timp la păstrarea tradițiilor și valorilor culturale, în timp ce Școala din Cenei, nu mai funcționează ca atare, însă adăpostește Muzeul Sârbesc din Cenei, care reprezintă un reper identitar cu funcție educativă, transformatoare și de recreere. În acest context, este vital să îi menționăm și să le aducem mulțumire celor doi duhovnici, care au mijlocit și au desăvârșit relocarea muzeului în actuala locație. Actuala clădire a Școlii a fost construită de Biserica Ortodoxă Sârbă la începutul secolului XX și a funcționat inițial ca școală profesională. Aceasta s-a aflat în proprietatea Parohiei Ortodoxe Sârbe, iar mai apoi Ministerul Învățământului

university lecturer at the “King Michael I” University of Life Sciences in Timișoara.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH AND THE SCHOOL OF CENEI

The Church and the School have always represented two fundamental and highly significant institutions that have contributed to promoting a set of moral and intellectual values indispensable to the human condition. First documented as an educational institution in 1776, the School of Cenei functioned for two centuries, until 1976. The current building of the school is located next to the Serbian Orthodox Church, a fact that confirms the role that both institutions have played and continue to play in preserving the rural identity heritage. Both institutions negotiate their identity in the contemporary era. The church offers spiritual guidance and at the same time helps to preserve traditions and cultural values, while the School of Cenei no longer functions as an educational establishment but houses the Serbian Museum in Cenei, which stands as an identity landmark with educational, transformative, and recreative functions. In this context, it is vital to mention the two priests who have mediated and successfully accomplished the relocation of the museum to its current, well-deserved setting. The current building of the school was built by the Serbian Orthodox Church at the beginning of the 20th century and initially functioned as a vocational school. It was owned by the Serbian Orthodox Parish and then by the Ministry of Public Education. The procedure for the restitution of the former confessional

Public. Având în vedere procesul de restituire a obiectelor și clădirilor care au aparținut cultelor religioase, reglementat de legea 247/2005, a fost inițiată procedura de restituire a imobilului fostei școli confesionale. În urma stăruințelor preotului paroh Iașin Sașa, această clădire a reintrat în proprietatea Parohiei Ortodoxe Sârbe. Succesorul său în slujire, actualul preot paroh din Cenei, Răzvan Macavei, este cel care a ajutat la relocarea muzeului în locul de cinste cuvenit, în clădirea școlii de odinioară.

CĂLĂTORIE ÎN TIMP

Înainte de a purcede la reconstituirea oglinzii trecutului, vom așterne pe hârtie câteva versuri care sunt menite să liniștească mintea și să pregătească sufletul:

*Povestea noastră a-nceput demult,
Cu mult înainte să ne fi născut...
Prin doi părinți și mulți strămoși,
Ce-au trăit ani grei, dar și frumoși.*

*Cu răni, dar și cu multe daruri,
Aproape și-n ale lumii hotaruri;
Cu limitări și îndrăzniri,
Cu realizări și felurite firi.*

*Luăm ce-i bun și-l onorăm,
Luăm ce-i dureros și-l transformăm...
E-un proces amplu și revelator,
Cu noi în rol de creator.*

*Spunem ce-a fost nespus,
Privim cu drag fiecare apus;
Știm că-i un nou început,
Un drum ce-a meritat străbătut...*

Muzeul Sârbesc din Cenei reprezintă o mărturie incontestabilă a identității culturale, etnologice, intelectuale,

school building was initiated, considering the process of returning properties and buildings that once belonged to religious denominations, as regulated by Law no. 247/2005. As a result of the perseverance of Parish Priest Iașin Sașa, the building was returned to the ownership of the Serbian Orthodox Parish of Cenei. His successor in service, the current parish priest Răzvan Macavei, was the one who facilitated the relocation of the museum to its rightful place of honor, within the building of the former school.

A JOURNEY THROUGH TIME

Before embarking on the reconstruction of the mirror of the past, let us write down a few lyrics meant to calm the mind and prepare the soul:

*Our story began long ago,
Long before we came to know...
Through parents two and ancestors many,
Who lived hard years – yet joyful plenty.*

*With wounds, yet blessings intertwined,
Near and far, through space and time;
With limits set and courage shown,
With triumphs lived and souls well-known.*

*We take the good and honor it,
We take the pain and transform it;
It is a vast and revealing art,
With us, creators, at its heart.*

*We speak of all once left unsaid,
We watch each sunset's golden thread;
We know each end's a start anew,
A path worth all that we've been through.*

The Serbian Museum in Cenei stands as an unquestionable testimony to the cultural, ethnological, intellectual,

istorice și spirituale sârbești din Banatul de Câmpie. El facilitează dobândirea unor sensibilități culturale, impresionând prin simplitate, curățenie, autenticitate, organizare și diversitate. Din punct de vedere al arhitecturii și al dispunerii camerelor, muzeul se dorește a fi o reinterpretare fidelă a caselor sârbești de odinioară, fiind o casă structurată. Înainte de a păși pragul muzeului, vizitatorul este familiarizat cu primele urme ale trecutului, și anume o serie de fotografii reprezentative pentru locuitorii, elevii și preoții satului Cenei. Acestea nu sunt doar niște imagini, ci o oglindire a unei lumi simple, dar pline de farmec, o lume în care oamenii iubeau, se căsătoreau, învățau și își câștigau existența. Oamenii dădeau sens vieții prin bucuriile mărunte, prin dragostea față de glie, carte și meșteșug. Erau îndrumați de farul credinței și de glasul sufletului, trăind cu folos și înțelepciune.

Intrarea în muzeu se face printr-un hol lung, în partea stângă la intrare regăsindu-se o plachetă pe care este inscripționată perioada de funcționare a Școlii din Cenei, respectiv 1776-1976 și o măsuță pe care se află o carte de onoare în care oaspeții pot scrie impresii despre vizita lor. Tot pe același perete, sunt amplasate cinci cobilițe (în sârbește *obranice*), care au agățate tăblițe cu fotografia și numelor directorilor, ai învățătorilor și educatorilor, precum și a profesorilor care și-au desfășurat activitatea didactică în cadrul școlii din Cenei. În partea de sus, în mijloc, se află fotografiile directorilor Milan Miatov, Gheorghe Câmpianu, Draga Miclușev, Florica Stoina, Milița Popov

historical, and spiritual identity of the Serbs in the Banat Plain. It fosters the development of cultural sensitivity, impressing visitors through its simplicity, cleanliness, authenticity, organization, and diversity.

From an architectural and spatial standpoint, the museum seeks to offer a faithful reinterpretation of traditional Serbian houses of the past. Before stepping across its threshold, visitors are greeted by the first traces of the past, namely a series of representative photographs depicting the inhabitants, students, and priests of the village of Cenei. These are not mere images but rather reflections of a simple yet enchanting world – a world where people loved, married, learned, and earned their living. People found meaning in life through simple joys, through love for the land, learning, and craftsmanship. They were guided by the light of faith and the voice of the soul, living their lives with purpose and wisdom.

The entrance to the museum is done through a long hallway. On the left side of the entrance, there is a plaque that indicates the period in which the School of Cenei was active, namely 1776-1976, as well as a small table that holds a guestbook where visitors can write their impressions of the visit. On the same wall, there are five wooden hangers (*obranice* in Serbian) displaying plaques with photographs and names of the directors, teachers, and educators who carried out their educational activity at the School of Cenei. At the top, in the middle, there are photographs of the directors Milan Miatov, Gheorghe Câmpianu, Draga Miclușev, Florica Stoina, Milița

și Milan Todorov. Pe al doilea rând sunt enumerați profesorii Stevan Panin, Liubinca Popov, Zora Raici, Nada Goiț, Ioța Bugarschi, Nicolae Bugar, Reinmart Anemarie, Hengelman Elena, Nagy Maria, Ivanca Pantici, Adriana Magiar și Biliانا Rancov. Pe al treilea rând, regăsim numele învățătorilor și al educatorilor Anna Renn, Ruttner Paraschiva, Jivana Plopeanu, Ielena Stoicov, Danița Chițuleasa, Milița Lal, Iovanca Miclușev, Miriana Maletici, Terezia Chețman, Verița Fericean, Doinița Martinov, Mariana Șuşman, Zlatița Comanov și Mira Câmpianu. Tot pe partea stângă, există o încăpere dedicată obiectelor de meșteșug, care ne oferă o perspectivă clară asupra ocupațiilor pe care le-au avut locuitorii din Cenei. Asupra acesteia vom reveni după prezentarea celorlalte camere, respectiv a bucătăriei, a camerei de dormitor și a camerei de la stradă.

Popov, and Milan Todorov. On the second row, are listed the teachers Stevan Panin, Liubinca Popov, Zora Raici, Nada Goiț, Ioța Bugarschi, Nicolae Bugar, Reinmart Anemarie, Hengelman Elena, Nagy Maria, Ivanca Pantici, Adriana Magiar, and Biliانا Rancov. On the third row, we identify the names of the primary school teachers and educators: Anna Renn, Ruttner Paraschiva, Jivana Plopeanu, Ielena Stoicov, Danița Chițuleasa, Milița Lal, Iovanca Miclușev, Miriana Maletici, Terezia Chețman, Verița Fericean, Doinița Martinov, Mariana Șuşman, Zlatița Comanov, and Mira Câmpianu. Also on the left side, there is a room dedicated to traditional crafts, offering a clear perspective on the traditional occupations of Cenei's inhabitants. We will return to this room after describing the others – the kitchen, the bedroom, and the street-facing room.

Imaginea 2: Muzeul din Cenei – Bucătăria (16.10.2025, arhiva personală)
Image 2: The Museum in Cenei – The kitchen (October 16, 2025, personal archive)

Pe partea dreaptă a holului regăsim cuina (bucătăria). În partea dreaptă, se află o masă cu scaune verzi, culoare

On the right side of the hallway lies the kitchen. On the right, there is a table with green chairs, a color

specifică bucătăriilor sârbești, iar în dreapta acesteia, regăsim un stelaj, tot de culoare verde, pe care sunt așezate vasele de folosință zilnică: farfurii, sosiere, platouri, polonic, sertare pentru tacâmuri, căni, oală din ceramică pentru sarmale, tăvi cu picior (specifice pentru prăjituri), obiect pentru ornat torturi, vas alb pentru supă, căni de cafea, recipient metalic pentru depozitarea zahărului, sticle de sifon de culoare verde și bărdac (vas de lut în care se pune apă pentru mersul la holdă). Pe fiecare raft de stelaj, există bucăți de pânză cu ornamente brodate manual cu fir roșu și verde. Pe peretele opus, lângă ușă, regăsim un suport cu lighean, sculptat în lemn. Un detaliu deosebit îl reprezintă rama pentru oglindă; piesa din sticlă însă lipsește din motive obiective, negura timpului spunându-și cuvântul. Deasupra acestuia, se poate vedea un alt obiect aparte, sculptat manual, și anume un suport din lemn pentru prosop; pe prosop scrie: *“Cine se trezește de dimineață, norocul îl prinde.”* De o parte și de alta a suportului de lighean, există doi săculeți cu motive florale brodate, cu inscripție care ne arată scopul folosirii lor, în stânga cel pentru peria de pantofi, iar în dreapta cel pentru pieptene. Ligheanul de pe suport este confecționat din material ceramic, iar deasupra lui există o cană de apă din ceramică cu motive florale. Odinioară, curățarea și întreținerea cânilor de apă și a paharelor se făcea cu apă cu sare grunjoasă.

În colțul din dreapta al bucătăriei este amplasat un șpoiort cu dubă de copt. Pe acesta se află: o bocală cu capsule uscate de mac și căni metalice, ceainic, precum și un recipient pictat manual cu motive

typical of Serbian kitchens. To its right stands a green wooden shelf, upon which are displayed everyday household items: plates, sauceboats, serving platters, a ladle, drawers for cutlery, mugs, a ceramic pot for cabbage rolls (sarmale), trays for cakes, a cake-decorating utensil, a white bowl for soup, coffee cups, a metal sugar container, green soda bottles, and a clay vessel used to carry water to the fields. On each shelf of the rack, there are pieces of cloth with hand-embroidered ornaments with red and green thread. On the opposite wall, near the door, we can find a wooden washstand with a ceramic basin. A particularly charming detail is the mirror frame; however, the glass piece is missing for objective reasons, the mist of time taking its toll. Above it hangs another particular object, a hand-carved wooden towel rack and a towel embroidered with the saying: *“Whoever wakes up early finds good fortune.”* On either side of the washstand, there are two embroidered pouches with floral motifs, each labeled with its purpose: on the left, the one for the shoe brush; on the right, the one for the comb. The basin on the holder is made of ceramic material, and above it there is a ceramic water cup with floral motifs. In the old days, cleaning and maintaining these jugs and glasses was done using water mixed with coarse salt.

In the right corner of the kitchen stands a stove with a built-in baking oven. On top of it are placed a jar filled with dried poppy seed capsules, metal mugs, a teapot, and a hand-painted container adorned with yellow floral motifs, used

florale galbene, în care se turna țuica fiartă pentru servit. Fiecare gospodărie își cultiva pentru nevoile proprii mac, busuioc și legume. Pe perete, lângă șpoiert, putem vedea două bucăți de pânză, numite și păretare, cusute cu ață colorată (*tiftik*), care aveau atât rol de protecție a zugrăvelii, cât și de a binedispune bucătăreasa. Ambele bucăți de pânză au brodate pe ele mesaje sugestive. Cel de sus înfățișează un cuplu, soț și soție; soțul se uită în oală, iar soția îi spune „De ce te uiți în oală, dacă nu mi-ai dat bani să cumpăr altceva?” Cel de jos ilustrează tot o scenă din bucătărie, la care participă adulți și copii și are următoarea inscripție: „Fiecare se bucură de câte ceva, iar copiii se bucură de zahăr.” Ambele inscripții sunt scrise în versuri, în limba sârbă. În spatele șpoiertului, pe pervazul ferestrei, există râșnițe pentru zahăr, piper și mac. În fereastră, se poate vedea un șorț brodat cu fir roz și o perdea țesută și lucrată manual, cu cipcă deosebit de frumoasă. Între stelaj și șpoiert este așezată lada de lemne, de culoare verde și acoperită cu o pânză lucrată manual. Atât pe masă, cât și pe stelaj, putem vedea lămpi cu feștilă și petrol, folosite pentru iluminat până în jurul anului 1962, când a început să se introducă curentul electric. Pe peretele opus bucătăriei, există documente care enumeră familiile de sârbi deportate în Bărăgan în anul 1951, precum și un plan al comunei Cenei, care confirmă încă o dată diversitatea etnică și buna conviețuire: “Acest plan a fost întocmit ca amintire, cum au locuit mai mult de un secol, germani și sârbi alături unul de altul.”

for serving hot plum brandy. Each household cultivated poppy, basil, and vegetables for its own needs. On the wall next to the stove hang two embroidered cloths, sewn with colorful thread (*tiftik*). These pieces served both a decorative and a practical purpose – protecting the wall’s whitewash and cheering the cook as she worked. Both pieces of cloth have suggestive messages embroidered on them. The upper one depicts a married couple. The husband is peeking into a cooking pot while the wife remarks, “Why are you looking into the pot when you gave me no money to buy anything else?” The lower one illustrates another kitchen scene with adults and children, bearing the inscription: “Everyone delights in something, and children delight in sugar.” Both inscriptions are written in lyrics, in Serbian. On the windowsill behind the stove, there are grinders for sugar, pepper, and poppy seeds. In the window hangs an apron embroidered with pink thread, alongside a handwoven curtain decorated with an exquisite lace border. There is a green wooden box between the shelf and the stove that is used to store firewood. It is covered in handmade fabric. Both on the table and on the shelf, one can see oil lamps with wicks, used for lighting until around 1962, when electricity was first introduced to the village.

On the opposite wall of the kitchen, there are documents listing the Serbian families deported to Bărăgan in 1951, as well as a map of the Cenei commune, once again confirming the area’s ethnic diversity and peaceful coexistence. A note above the map reads: “This plan was drawn as a remembrance of how, for more than a century, Germans and Serbs lived side by side.”

Următoarea încăpere este camera de dormitor, unde dormeau copii cu părinții. Pe dreapta, se poate vedea un credenț, în care se depozitau vasele și tacâmurile pentru ocaziile speciale. Lângă el, există un al doilea dulap, în care se păstrau lenjerii de pat și prosoape, tot pentru ocaziile speciale, când veneau musafirii, la nunți, la priveghi, la pomeni sau la sărbătoarea casei. Lenjeriile erau apretate și călcate pentru a fi dezinfectate. Al treilea dulap, cel mai mare, era destinat hainelor folosite pentru vizitele la oraș, la rude sau prieteni. Pe podea, se pot vedea două perechi de cizme înalte de piele, care făceau parte din garderoba sârbilor, fiind considerate un simbol al bunăstării. La fel ca odinioară, acestea sunt păstrate cu un calapod de lemn în interior pentru a-și menține forma neschimbată. Cizmele se purtau cu pantaloni special cusuți, evazați în partea de sus și strânși pe picior de la genunchi în jos. Aceștia se numeau *čakšire* și erau confecționați neapărat din stofă de foarte bună calitate. Un alt obiect inedit din această cameră îl reprezintă mașina de cusut Singer, frumos decorată cu motive florale. Lângă aceasta, se pot vedea un călcător cu jar, o lampă și o bucată de pânză cu model deosebit.

În colțul din stânga, se află un pat matrimonial acoperit cu ponevi țesute la război, numite *cilimuri*, confecționate din lână, viu colorate, cu modele geometrice și florale. În apropierea patului, sunt așezate un leagăn și un scăunel verde pentru copii. Scaunul alb cu orificiu era prevăzut odinioară cu trei curele, dedesubtul orificiului, de care era atârnat un șezut, în care stătea copilul, un fel de precursor al rotobilului. Tot în această cameră, se servea masa doar cu musafirii. În colțul opus patului, există mai multe radiouri vechi, iar lângă acestea se pot observa două imagini

On the right side, there is a sideboard, where dishes and cutlery were stored for special occasions. Next to it stands a second cabinet, used to keep bedding and towels, also for special occasions: visits, weddings, vigils, memorial feasts, or the household's patron saint celebration. All linens were starched and ironed to be disinfected. The third wardrobe, the larger one, contained the clothing worn on trips to town or when visiting relatives and friends. On the floor, two pairs of tall leather boots can be seen; they were once part of the traditional Serbian attire, symbolizing prosperity and social status. As in the old days, each pair is kept upright with wooden boot trees to preserve its shape. The boots were typically worn with special trousers, wide at the top and tight from the knee down, called *čakšire* in Serbian, always tailored from high-quality wool fabric. Another striking piece in this room is the Singer sewing machine, beautifully decorated with floral motifs. Next to it are displayed a charcoal iron, a lamp, and a piece of finely patterned fabric.

In the left corner of the room, there is a double bed covered with colorful handwoven woolen blankets, featuring geometric and floral motifs. Near the bed, there is a cradle and a small green children's chair. A white chair with a hole can also be seen; in the past, it had three leather straps beneath the opening that supported a small seat for the child, an early form of a modern baby walker. This room was also where the family would dine only with guests. In the opposite corner, several old radios are displayed. Next to them hang two

reprezentative pentru istoria sârbilor. Prima îl înfățișează pe primul împărat al sârbilor, Dušan Silni, cunoscut și sub numele de "Dušan cel Puternic", înconjurat de însemnele heraldice ale teritoriilor aflate sub stăpânirea sa. În timpul domniei sale, Serbia cunoaște apogeul politic și teritorial, fiind extinsă până la Tesalonici. Cea de-a doua imagine prezintă familia cnezului Lazar Hrebeljanovic, mort la Kosovo în anul 1389.

images significant to Serbian history. The first depicts Dušan the Mighty (Dušan Silni), the first Serbian emperor, surrounded by the heraldic symbols of the territories he ruled. During his reign, Serbia reached its political and territorial zenith, being extended as far as Thessaloniki. The second image portrays the family of Prince Lazar Hrebeljanović, who perished in the Battle of Kosovo in 1389.

Imaginea 3: Muzeul din Cenei – Camera de la stradă (16.10.2025, arhiva personală)
Image 3: The Museum in Cenei – The street-facing room (October 16, 2025, personal archive)

În stânga camerei de dormitor, este amplasată camera de la stradă. Aceasta era folosită doar pentru oaspeți. De o parte și de alta, sunt așezate două paturi, acoperite cu ponevi, cu strujac din cânepă, cu perini și dună. Între ferestre, există o piesă de mobilier mai deosebită, cu o oglindă mare. Deasupra paturilor, sunt așezate pe pereți două tablouri. Se obișnuia să se înrămeze imagini ale bunicilor sau străbunicilor. Tot în această cameră se pot vedea două noptiere și o comodă cu sertare (dolof). Cea din urmă este prevăzută cu mânere sculptate manual și încuietoare. Sus pe comodă sunt așezate un sfeșnic și un

To the left of the bedroom lies the street-facing room. This room was used exclusively for guests. On each side of the room stands a bed covered with handwoven blankets, filled with hemp mattresses, pillows, and duvets. Between the windows stands a distinctive piece of furniture with a large mirror. Above the beds hang two framed portraits, often depicting grandparents or great-grandparents, as was customary. The room also contains two nightstands and a chest of drawers with hand-carved handles and a key lock. On top of the chest stand a

buchet de busuioc, folosit de preot pentru sfințirea casei și a apei de Bobotează, iar înăuntru sunt depozitate perdele și lenjerii de pat. În camera de dormitor se pot observa și trei piese vestimentare, cămașă și poale, țesute manual din in topit și cu cipcă intercalată, croșetată manual, care constituiau garderoba din vară, precum și o podoabă pentru cap purtată de femei (în sârbește *konda*). Inițial, aceasta era purtată de mireasă, devenind mai apoi un obiect vestimentar caracteristic femeilor măritate sau a celor mai în vârstă. În colțul opus, se poate vedea o sobă de tuci, impresionantă prin simplitate și ornamentele sale.

Toate cele trei camere au un numitor comun, care merită punctat și anume modul în care sunt decorați pereții. A fost folosit rolul de perete, numit *moler*. Existau anumite proceduri clare în ceea ce privea aplicarea acestuia. Dungile de pe margini și de la colțurile pereților trebuie asortate cu rolul. Atât dungile, cât și culorile erau aplicate în degrade. Culorile folosite trebuiau să fie în armonie, se foloseau verde, albastru sau maro. Rolul avea motive florale și modele deosebite, care înfrumusețau camera și asigurau confort vizual. În vopseaua pentru rolul de perete se puneau lapte pentru ca aceasta să se coaguleze și să reziste de-a lungul timpului.

În camera de meșteșuguri regăsim obiecte care reprezintă o expresie vie a preocupărilor și îndeletnicirilor aferente locuitorilor din Cenei. Și aici, la fel ca în celelalte camere există o bogăție de exponate. Pot fi observate ustensile folosite la practicarea meseriilor din sat. În funcție de obiectele prezente aici ne dăm seama că locuitorii din Cenei au fost preocupați de agricultură și creșterea

candlestick and a bunch of basil, used by the priest for house blessings and the Epiphany water consecration ritual. Inside the drawers are kept curtains and bed linens.

In the bedroom, three traditional garments are also displayed: a blouse and underskirt, both handwoven from softened flax and decorated with handmade lace, which were part of the summer wardrobe, along with a head adornment worn by women, called *konda* in Serbian. Initially, this was worn by brides, later becoming a symbol of married or elderly women. In the opposite corner, an iron stove draws attention through its simple design and ornamentation.

All three rooms share a common decorative feature, namely the way the walls are painted. A specific paint roll was used, called *moler*. It had clearly defined procedures for its use. The stripes on the edges and corners of the walls had to match the central wall motif, and both the lines and colors were applied in gradients. The preferred tones were green, blue, or brown, harmoniously combined. The motifs often included floral designs that added both beauty and visual warmth. To ensure durability, milk was mixed into the paint, helping it coagulate and withstand the test of time.

The crafts room houses objects that vividly reflect the preoccupations and jobs of Cenei's inhabitants. Like the other rooms, it holds a rich collection of exhibits, including tools used in various rural occupations. From these items, it becomes clear that the villagers were engaged primarily in agriculture and animal husbandry. Among the exhibits are a

animalelor. În acest sens, pot fi vizualizate mașina de despuiat, mașina de vânturat, piatră de măcinat, toate trei fiind folosite pentru prelucrarea porumbului, selector cu site pentru cereale (sită fină pentru grâu și orz, sită mare pentru porumb), cuțit de tăiat fânul, cheie pentru smuls fânul, furci, greblă de lemn, piepteni pentru cânepă și pluguri. În ceea ce privește creșterea animalelor, sunt expuse spre vizualizare clopote, pieptene de țesălat pentru cai, jug pentru boi, zabale (harnașamente) și leucă (partea carului ce leagă osia de loitră).

corn shelling machine, a winnowing machine, and a grinding stone, all used for processing maize, as well as a grain sieve (selector) with a fine mesh for wheat and barley and a larger mesh for corn. Other agricultural tools include a hay-cutting knife, a hay hook, wooden rakes and pitchforks, hemp combs, and plows. Concerning animal husbandry, the room features bells, a horse grooming comb, an ox yoke, bridles, and a wooden axle connection between the cart shaft and the frame.

Imaginea 4: Muzeul din Cenei – Camera de meșteșuguri (16.10.2025, arhiva personală)
Image 4: The Museum in Cenei – The crafts room (October 16, 2025, personal archive)

De asemenea putem constata că în rândul locuitorilor existau cizmari (dovada fiind calapoadele din lemn), brutari (lopata pentru pâine, coș și recipient de copt pâine –în sârbă *modla*), croitori (mașina de cusut și călcătoarele cu jar), zidari (matriță și cărămizi) și apicultori (centrifuga cu acționare manuală pentru recoltat miere pe patru rame tip Dadant 1/1, o ramă de fagure de tip Dadant 1/2 și un coș din nuiete de salcie pentru prins roiuri).

Evidence also points to other village trades: cobblers (represented by wooden shoe trees), bakers (a bread shovel, basket, and baking mold, called *modla* in Serbian), tailors (a sewing machine and charcoal irons), brickmakers (a mold and handmade bricks), and beekeepers (a manual honey extractor for four Dadant 1/1 frames, a Dadant 1/2 honeycomb frame, and a willow basket used to catch swarms).

Nu lipsesc nici obiecte de uz casnic și gospodăresc: troaca de spălat și scânduri de frecat rufele, gardul care despărțea curtea de grădina de flori, suport de lighean, vas de bătut unt, chiscant (vas în care se aducea apa). Erau necesare două chiscanturi, care se agățau de obraniță, cu care se aducea apă de la fântânile arteziene din sat. Acestea se spălau din când în când cu nisip pentru a se menține curate. Pot fi observate și câteva felinare, care se foloseau când se mergea în vizită la rude sau la prieteni, la ultima vizită de la animale din grajd sau în cazul în care se auzea un zgomot la animale. Locuitorii din Cenei se ocupau și cu storsul strugurilor și prepararea vinului, fapt reflectat de presa de stors struguri, cât și de trăgulă, obiect confecționat din dovleac și folosit la trasul vinului din vasele de lemn. Tot aici sunt expuse și mașina de tocat carne, mașini de gătit pe bază de petrol, piua folosită la sfărmat de zahăr sau ardei pentru boia, o sită de făcut bulion și un vas specific în care se putea ține carne în untură. În colțul din stânga lângă ușă, regăsim un război de țesut precum și toate piesele care aparțin acestuia (ladă în care se țineau materiile prime de țesut, mosor cu lână; de acolo se depăna și se făcea ghemul).

CONCLUZIE

În concluzie, muzeul din Cenei este o mărturie incontestabilă a identității culturale sârbești din Banatul de Câmpie, un loc în care trecutul, prezentul și viitorul se împletesc armonios. Așa cum am menționat și anterior, un loc creat din suflet pentru suflet, muzeul îi impresionează pe toți cei care îi calcă pragul prin simplitate, curățenie și bogăție de exponate. Vizita muzeului de la Cenei nu s-a rezumat la un demers de cercetare academică,

Household and domestic objects are also abundant: a washing trough and scrubbing boards, a fence segment separating the yard from the flower garden, a basin stand, a butter churn, and a vessel for fetching water. Traditionally, two such vessels were hung on a wooden hanger (*obranica* in Serbian) and used to carry water from the village's artesian wells. They were occasionally cleaned with sand to maintain their brightness and purity. The collection also includes lanterns, used when visiting neighbors, checking the livestock at night, or investigating noises from the stable. The people of Cenei were also involved in winemaking, as evidenced by a grape press and a vessel made from dried gourd, used to draw wine from wooden barrels. Other objects on display include a meat grinder, petroleum-fueled cooking stoves, a pestle for crushing sugar or paprika, a sieve for tomato paste, and a pot used to preserve meat in lard. In the left corner near the door, stands a loom, accompanied by all its essential parts, a chest for raw weaving materials, a wool winder, and a reel used to make yarn balls.

CONCLUSION

In conclusion, the Museum in Cenei stands as an undeniable testimony to the Serbian cultural identity within the Banat Plain, being a place where past, present, and future are beautifully interwoven. As mentioned earlier, it is a space created from the soul, for the soul, captivating all who cross its threshold with its simplicity, cleanliness, and abundance of exhibits. Visiting the museum in Cenei was not merely an academic research

reprezentând deopotrivă timp dedicat pentru suflet și minte.

Muzeul inspiră și invită, amintindu-ne acum și întotdeauna că niciodată nu e prea târziu să avem grijă de sufletul nostru, creând frumusețe din el și pentru el. Încheiem printr-o notă poetică, individualizată și inspirată de cadrul temporal în care s-a realizat prezentul discurs academic și a cărui bogăție se află în profundă sinergie cu specificul muzeului sârbesc din Cenei, și anume anotimpul toamnei:

*Printre frunze aurii,
La Cenei te aștept să vii!
Muzeul să ți-l prezint,
Sufletul să ți-l alint.*

*Trecutul să-l re trăiești,
Viitorul înțelept să-l croiești;
Simplu și cu folos,
Să redescoperi ce-i frumos!*

*Cu foșnet de frunze,
Spre sanctuar de muze...
Privindu-te în oglindă,
Împlinirea să te cuprindă!*

*Între trecut, prezent și viitor,
Tu nu ești doar un simplu trecător:
Ci al lui Dumnezeu odor!*

endeavor but also a journey for the mind and the heart.

The museum inspires and invites, reminding us, now and always, that it is never too late to care for our soul, to create beauty from it and for it. We conclude on a poetic note, individualized and inspired by the temporal framework in which this academic research discourse was conducted, whose richness is in profound synergy with the specifics of the Serbian Museum in Cenei, namely the autumn season:

*Among the golden autumn leaves,
At Cenei I await with ease,
To show the museum's tender art,
And gently soothe your weary heart.*

*Relive the past with quiet grace,
And weave the future in its place;
In simple things, find what endures —
Rediscover what is pure.*

*Through rustling leaves you'll softly tread,
To the muse's shrine you're led;
And gazing deep within the glass,
Let peace and wholeness come to pass.*

*Between the past, the now, the more,
You are not just a passing shore —
But God's own treasure, evermore.*

BIBLIOGRAFIE • REFERENCES

- Bugarški, S. & Stepanov, L. (2017). *Bisericile și mănăstirile sârbilor din România*. Timișoara, România: Uniunea Sârbilor din România.
- Union of Serbs in Romania, Center for Scientific Research and Culture of Serbs in Romania, University of Niš, Faculty of Philosophy, West University of Timișoara, Faculty of Letters, History and Theology. *Ishodišta 3* (2017). România: Timișoara/Serbia: Niš, 345-356.
- Popov, I. (2019). *Čenej tragovi prošlosti*. Timișoara, România: Uniunea Sârbilor din România.
- Sremac, S. (1997). *Pop Ćira si pop Spira*. Novi Sad, Serbia: Editura Školska knjiga, 237.
- Vinereanu, M. (2008). *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*. București, România: Editura Alcor Edimpex.